

Problematika 1 a 2 centových euromincí s možným obmedzením ich používania zavedením zaokrúhľovania

Jún 2020

Problematika 1 a 2 centových euromincí s možným obmedzením ich používania zavedením zaokrúhľovania

1. ÚVOD

Slovenská republika sa 1. januára 2009 stala v poradí 16. krajinou eurozóny, v ktorej sa používa jednotná európska mena – euro. Jednou z hlavných úloh NBS v oblasti hotovostného peňažného obehu po zavedení eura je vydávať eurobankovky a euromince do peňažného obehu v požadovanom množstve, štruktúre a kvalite. Štruktúru nominálnych hodnôt eurobankoviek určuje Európska centrálna banka (ďalej len „ECB“) a euromincí Rada Európskej únie (ďalej len „Rada“). Národné centrálné banky, resp. zákonní emitenti euromincí krajín eurozóny nemôžu samostatne rozhodnúť o zrušení platnosti akýchkoľvek nominálnych hodnôt eurobankoviek alebo euromincí. Nominálna štruktúra eurobankoviek a euromincí sa od zavedenia eura do hotovostného peňažného obehu (2002) nezmenila.

Rozhodovanie o požiadavkách na razbu euromincí je v kompetencii národnej centrálnej banky, resp. zákonného emitenta euromincí v konkrétnom členskom štáte¹ (napr. ministerstvo financií). ECB schvaľuje maximálnu hodnotu ročnej čistej emisie euromincí pre každý členský štát eurozóny.

2. VNÍMANIE NÁKLADOV A PRÍNOSOV 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ

V minulosti boli realizované viaceré prieskumy spokojnosti s (efektívnym) používaním 1 a 2 centových euromincí v členských štátoch eurozóny.

Z poverenia Rady vykonala Komisia (Euro coin Sub-committee (ECSC) pri Economic and Financial Committee (EFC)) v rokoch 2012 a 2019 prieskum používania jednotlivých nominálnych hodnôt euromincí v krajinách eurozóny z pohľadu nákladovosti a s dôrazom na analýzu nákladov a prínosov používania 1 a 2 centových euromincí. Záverom tohto prieskumu bol návrh štyroch scenárov riešenia problematiky 1 a 2 centových euromincí, ku ktorým sa vyjadrili jednotlivé členské štáty (ďalej len „ČŠ“) v rámci:

- scenár 1: pokračovať vo vydávaní 1 a 2 centových euromincí za súčasných podmienok bez akejkoľvek zmeny ich právneho alebo vecného kontextu,
- scenár 2: alternatíva k scenáru 1: pokračovanie vo vydávaní 1 a 2 centových euromincí so zníženými nákladmi na výrobu týchto mincí,
- scenár 3: zrušenie 1 a 2 centových mincí, ktoré by prestali byť zákonným platidlom so stanovením záväzných pravidiel zaokrúhľovania a aktívnym sťahovaním mincí z obehu,
- scenár 4: zrušenie 1 a 2 centových mincí, ktoré by ostali zákonným platidlom, ale po stanovení záväzných pravidiel zaokrúhľovania a ukončení ich výroby by sa postupne stiahli z obehu.

Tabuľka 1 porovnáva výsledky prieskumov z rokov 2012 a 2019. Názory ČŠ sa v čase viac priklonili k zrušeniu, resp. k obmedzeniu používania 1c a 2c euromincí v obehu so zavedením spoločných pravidiel zaokrúhľovania cien na európskej úrovni.²

¹ Na Slovensku je emitentom mincí NBS.

² Taliansko sa v prieskume z roku 2012 nevyjadrilo.

Tabuľka 1 Porovnanie výsledkov prieskumov Komisie

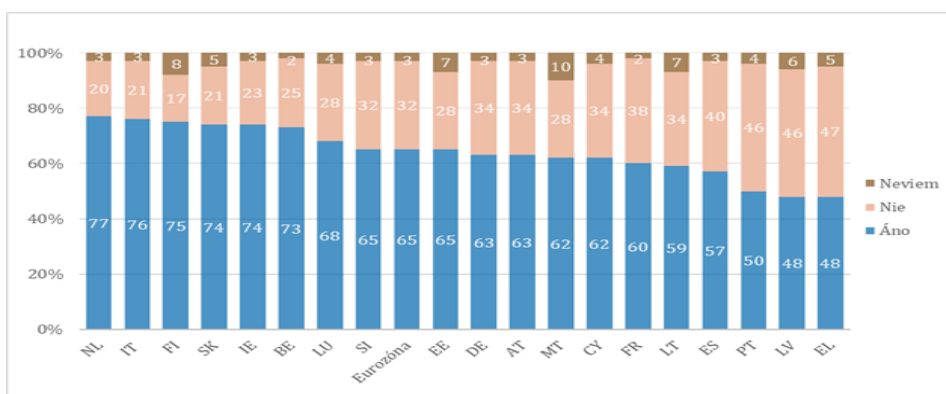
Problematika	Prieskum v roku	
	2012	2019
1. Obmedzenie používania 1c/2c mincí		
za		12 ČŠ (vrátane NBS)
nezaujali jednoznačný postoj		4 ČŠ
jednoznačný nesúhlas		3 ČŠ
2. Scenáre riešenia 1c a 2c mincí		
scenár 1	6 ČŠ ³	
scenár 2	3 ČŠ	
scenár 3		1 ČŠ
scenár 4	7 ČŠ (vrátane NBS)	18 ČŠ (vrátane NBS)
3. Spoločné pravidlá zaokrúhľovania		
za		16 ČŠ (vrátane NBS)
bolo by to výhodnejšie		2 ČŠ
ďalšia analýza		1 ČŠ

Komisia si ďalej vo svojom pracovnom programe pre rok 2020 určila úlohu stanoviť „Jednotné pravidlá zaokrúhľovania“ a na základe analýz pripraviť návrh, či pristúpi k zaokrúhľovaniu 1c a 2c mincí prípadne k iným opatreniam na úrovni celej eurozóny.

Okrem uvedeného prieskumu vykonala Komisia v rokoch 2014 - 2019 každoročne rýchly prieskum verejnej mienky občanov krajín eurozóny (tzv. Flash Eurobarometer), kde jednou z otázok bol aj postoj verejnosti k možnému zrušeniu 1 a 2 centových euromincí pri súčasnom zavedení povinného zaokrúhľovania konečnej sumy nákupu v obchodoch a supermarketoch na „0“ resp. „5“ centov. Z porovnania výsledkov vyplýva, že v priemere za eurozónu sa odpoveď „áno“ pohybuje na úrovni okolo 65 % bez väčších zmien. Na Slovensku sa v roku 2019 až 74 % opýtaných vyjadrilo za zrušenie používania dvoch euromincí s najnižšou nominálnou hodnotou v obehú a za zaokrúhľovanie cien, čo bol rovnaký výsledok ako v predchádzajúcom roku. Vyššia podpora než na Slovensku je iba v krajinách, ktoré už 1 a 2 centové euromince prestali používať (graf 1).

³ V roku 2012 ešte neboli súčasťou eurozóny Litva a Lotyšsko, ale v prieskume sa vyjadrili za tento scenár, takže celkom bolo za tento scenár 8 ČŠ.

Graf 1 Postoj verejnosti k zrušeniu 1 a 2 centových euromincí

Zdroj: Eurobarometer

Prieskum realizovaný v roku 2019 poukázal aj na skutočnosť, že Slovákov najviac „obťažujú“ 1 a 2 centové euromince. Pri odpovediach na otázku, ktorá bola zameraná na mieru negatívneho vnímania jednotlivých euromincí verejnosťou, dosiahlo Slovensko najvyšší podiel pri 1 centovej eurominci a druhý najvyšší podiel pri 2 centovej eurominci (tabuľka 2). Najlepšie vnímajú Slováci používanie 1 a 2 eurových euromincí.

Tabuľka 2: Miera negatívneho vnímania jednotlivých euromincí verejnosťou (v %).

Znenie otázky: Ktoré z euromincí vás najviac obťažujú? Možných je aj viac odpovedí.

	1 cent	2 cent	5 cent	10 cent	20 cent	50 cent	1 euro	2 eurá	Neviem
Eurozóna	65	68	53	35	40	26	14	12	1
BE	85	83	54	28	29	18	7	9	3
DE	50	65	53	37	50	32	16	15	1
EE	74	80	54	24	34	29	7	3	2
IE	56	50	46	47	56	34	15	14	0
EL	71	71	63	43	39	18	7	5	0
ES	53	58	40	32	42	22	18	23	1
FR	82	79	62	33	31	20	12	10	0
IT	79	68	55	28	24	15	3	4	3
CY	77	74	66	40	39	13	9	6	2
LW	79	81	58	29	21	20	10	7	2
LT	86	91	65	18	22	16	7	6	1
LU	80	83	66	28	21	19	12	5	1
MT	34	37	22	49	80	54	6	3	0
NL	18	21	20	59	75	55	36	30	0
AT	66	75	53	39	50	28	9	7	1
PT	52	59	24	16	44	36	14	14	1
SI	73	63	41	28	24	10	13	11	2
SK	88	87	53	17	18	9	6	6	3
FI	22	22	31	41	67	62	39	23	5

najvyššie percento za krajinu *najnižšie percento za krajinu*

najvyššie percento za príslušnú euromincu

najnižšie percento za príslušnú euromincu

V roku 2015 realizovala ECB v rámci prieskumu pripravenosti subjektov peňažného obehu na uvedenie novej €20 bankovky série „Európa“ aj prieskum efektívnosti nakladania s 1 a 2 centovými euromincami s podobnými výsledkami ako boli závery Komisie.

Najmenšie centové euromince v hotovostnom peňažnom obehú už nepoužíva 5 krajín eurozóny: Fínsko, Holandsko, Belgicko, Írsko a najnovšie od 1. 1. 2018 ani Taliansko. V týchto krajinách pristúpili k obmedzeniu používania 1 a 2 centových euromincí legislatívnou úpravou zaokrúhľovania platieb alebo tzv. „spoločenskou dohodou“ (gentleman agreement). Kým vo Fínsku, Belgicku a Taliansku je zaokrúhľovanie na najbližší 5 cent stanovené v zákone, v ostatných krajinách ide o zaokrúhľovanie na dobrovoľnej báze, resp. dohode zúčastnených strán (národná banka, banky, obchod, verejnosť). Týmto spôsobom dochádza „de-facto“ k sťahovaniu 1 a 2 centových euromincí z obehu, ale „de-jure“ ostávajú 1 a 2 centové euromince zákonným platidlom podľa požiadaviek Rady. O uvedení záväzných pravidiel zaokrúhľovania momentálne prebieha diskusia aj v Estónsku.

V priebehu prvého štvrťroka 2018 sa zástupcovia NBS v rámci paneurópskej štúdie stretli so zástupcami bánk, spracovateľských spoločností a retailových spoločností s najväčším trhovým podielom s cieľom zefektívnenia nákladov súvisiacich s hotovosťou. Ako jedno z hlavných odporúčaní zo stretnutí bol návrh na zavedenie pravidiel zaokrúhľovania konečnej ceny nákupu v hotovosti na najbližší 5 cent, čím sa docieli zníženie nákladov na spracovanie a manipuláciu s týmito mincami.

NBS sa stretáva s negatívnymi ohlasmi na používanie 1 a 2 centových mincí v hotovostnom peňažnom obehú aj zo strany ostatných účastníkov peňažného obehu. Napríklad Zväz obchodu Slovenskej republiky sa opakovane obrátil na NBS so žiadosťou o riešenie problematiky používania mincí dvoch najnižších nominálnych hodnôt v peňažnom obehú s odôvodnením, že používanie týchto euromincí spôsobuje obchodníkom problémy a zvýšené náklady pri ich manipulácii, ako aj spracovaní.

Téma vysokých nákladov manipulácie s 1 a 2 centovými mincami v pomere k ich nízkej nominálnej hodnote sa dostala aj do Programového vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. V časti Finančný trh vyhlásenie hovorí, že vláda zavedie „možnosť zaokrúhľovania hodnoty nákupov tak, aby významne obmedzila obeh 1 a 2 centových mincí, s cieľom znížiť náklady firiem a komerčných bánk. Použije pritom podobné princípy ako pri zrušení 10 a 20 halierových mincí v minulosti.“

NBS sa prikláňa k obmedzeniu používania 1 a 2 centových euromincí formou zavedenia povinných pravidiel zaokrúhľovania konečnej ceny nákupu. Rovnaký názor bol v minulosti prezentovaný aj v rozhovoroch predstaviteľov NBS.⁴

3. ANALÝZA OBEHU, VÝROBY A NÁKLADOV 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ

3.1 VYSOKÉ MNOŽSTVO 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ V OBEHU V POMERE K ICH NÍZKEJ HODNOTE

K 30. 4. 2020 bolo v kumulovanej čistej emisii⁵ (ďalej len „emisía“) 870,8 mil. ks euromincí, z toho 332,6 mil. ks (38 %) 1 centových a 217,1 mil. ks (24,9 %) 2 centových

⁴ P. Kažimír: Prečo sa netreba báť rušenia drobných eurocentových mincí, Analytický komentár, Denník N a Magazin hospodárskych novín zo dňa 13.10.2017: Rozhovor s guvernérom NBS Jozefom Makúchom.

⁵ Ukazovateľ „obeživo“ používaný v čase platnosti samostatnej slovenskej meny bol po vstupe SR do eurozóny nahradený ukazovateľom „kumulovaná čistá emisía“. Kumulovaná čistá emisía k danému dátumu predstavuje rozdiel medzi hodnotou (množstvom) eurobankoviek/euromincí vydaných Národnou bankou Slovenska do obehu a hodnotou (množstvom) eurobankoviek/euromincí prijatej z obehu do NBS. Kumulovaná čistá emisía

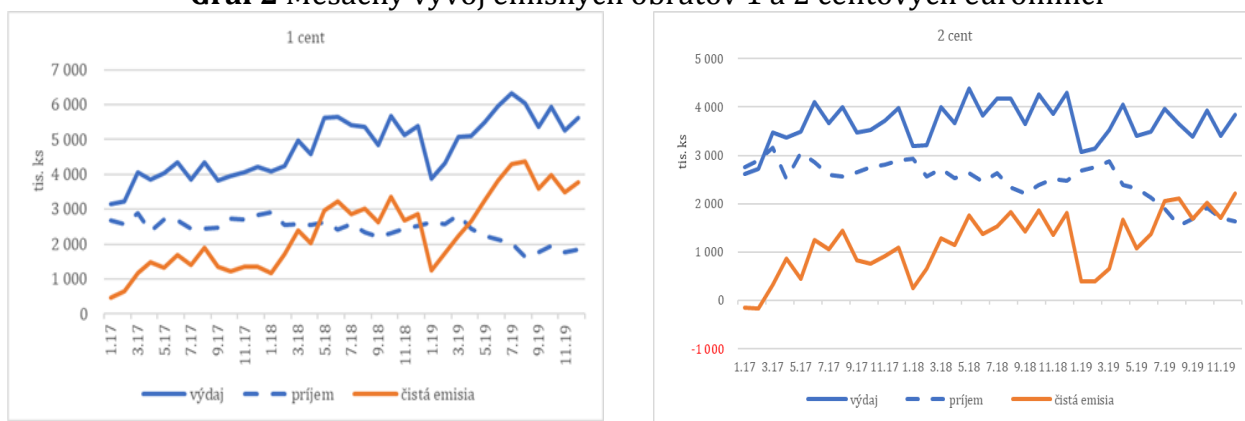
euromincí. Spoločný podiel týchto nominálnych hodnôt tvorí viac ako 60 % z celkového množstva euromincí v emisii v SR, kým z hľadiska hodnoty je ich podiel nízky a pohybuje sa na úrovni 3-4 %. Od zavedenia eura v SR dosiahli tieto euromince najvyšší nárast ich množstva v emisii v porovnaní s ostatnými euromincami. Množstvo 1 centových euromincí v emisii sa v porovnaní s počiatočnou emisiou (k 1.1.2009) zvýšilo k 31.12.2019 šesťnásobne a 2 centových euromincí štvornásobne (tabuľka 3).

Tabuľka 3: Vývoj počtu euromincí v kumulovanej čistej emisii od zavedenia eura v SR:

NH	Kumulovaná čistá emisía						Index 2019/2009
	stav k	stav k 31.12.					
	1.1.2009	2009	2016	2017	2018	2019	
	a	b	c	d	e	f	g=f/a
2 €	24 496	22 902	49 944	54 519	59 607	64 354	2,6
1 €	33 007	20 744	21 025	21 072	21 637	21 691	0,7
50 c	40 192	22 396	26 979	28 215	29 571	30 132	0,7
20 c	45 744	29 655	33 331	32 827	33 219	33 187	0,7
10 c	46 567	33 575	56 638	60 558	65 671	71 301	1,5
5 c	49 043	37 968	74 907	81 711	89 895	97 770	2,0
2 c	51 463	69 071	165 170	178 611	194 902	212 234	4,1
1 c	52 248	64 203	225 932	253 318	284 254	322 742	6,2
Spolu euromince	342 763	300 514	653 926	710 831	778 756	853 411	2,5

Spoločná priemerná čistá ročná emisía týchto dvoch euromincí za posledné 3 roky je približne 48 mil. ks ročne (4 mil. ks mesačne) a je v priemere 2,6x vyššia ako čistá ročná emisía ostatných euromincí. Na 1 obyvateľa SR pripadá v priemere 92 týchto euromincí (1 centových euromincí 55 a 2 centových euromincí 37).⁶ Graf 2 zobrazuje mesačný vývoj hrubej emisie (výdaja do obehu), návratnosti z obehu (príjem z obehu) a čistej emisie 1 a 2 centových euromincí.

Graf 2 Mesačný vývoj emisných obrátov 1 a 2 centových euromincí

Podobná situácia s 1 a 2 centovými euromincami ako v SR je aj v eurozóne. Ku koncu roka 2019 bolo v eurozóne v obehu 135,1 mld. ks euromincí, z toho bolo 36,7 mld. ks 1 centových a 28,2 mld. ks 2 centových euromincí. Pritom každá štvrtá minca v obehu bola 1 centová a každá piata minca v obehu bola 2 centová a ich spoločný podiel na hodnote euromincí v obehu bol, rovnako ako v SR, veľmi nízky, iba 3,1 %.

predstavuje reálnu emisiu NBS, ktorú je možné v reálnom čase vyčíslit', kým „obeživo“ podľa metodiky ECB sa vypočítava späť a jeho hodnota je známa neskôr, nie v reálnom čase.

⁶ Priemer na obyvateľa vypočítaný z priemernej emisie v SR v roku 2019.

3.2 NÍZKA MIERA NÁVRATNOSTI 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ

Vysoký podiel množstva 1 a 2 centových euromincí v emisii je dôsledkom skutočnosti, že sa do obehu vydajú a evidenčne v ňom zostávajú, no reálne sa obehu nezúčastňujú, t. j. nepodieľajú sa opakovane na platbách za tovary a služby a následne sa z obehu nevracajú k spracovateľom peňazí alebo NBS za účelom ich opätovného výdaja do peňažného obehu (inými slovami, tieto mince majú vysokú mieru straty z obehu). Tento jav vyvoláva potrebu ich každoročnej razby. Vzhľadom na reálne ceny tovarov a služieb a súčasné nastavenie akceptácie euromincí nie je možné 1 a 2 centové euromince využiť ani v samoobslužných automatoch, napr. na kúpu cestovných lístkov, v parkovacích automatoch, automatoch na kúpu občerstvenia a podobne.

Z celkového množstva euromincí každoročne emitovaných NBS (hrubá ročná emisia) do obehu približne 33% tvoria 1 a 2 centové euromince. Z peňažného obehu sa tieto euromince vracajú späť ku spracovateľom peňazí resp. NBS v oveľa menšej miere s podielom približne 20%. Pomer medzi množstvom euromincí vydaných do obehu za rok a množstvom vrátených euromincí z obehu za rok bol 2,5 u 1 centových euromincí a 1,7 u 2 centových euromincí.⁷ Miera straty v obehu⁸ bola u 1 centových euromincí 60 %, u 2 centových euromincí 40 %, kým priemerná hodnota tohto ukazovateľa u euromincí ostatných nominálnych hodnôt je nižšia ako ukazuje Tabuľka 4.

Tabuľka 4: Pomer medzi vydanými a prijatými euromincami a miera straty euromincí v obehu

Nominálna hodnota	Pomer vydané/prijaté	Miera straty v obehu v %
2 cent	1,68	40,5
1 cent	2,49	59,8
ostatné euromince	1,09	8,5

3.3 SPRACOVANIE EUROMINCÍ A NÁKLADY NA SPRACOVANIE EUROMINCÍ

V roku 2019 sa v NBS spracovalo 26,0 mil. ks 1 centových a 25,7 mil. ks 2 centových euromincí, čo predstavuje 20,3 % z celkového množstva spracovaných euromincí. Celková hmotnosť spracovaných 1 a 2 centových euromincí bola približne 138,6 ton. Náklady na obalový materiál týchto euromincí v NBS predstavujú ročne okolo 24 tis. eur, čo je približne 14,7 % z celkových nákladov na obalový materiál.

3.4 NÁKLADY NA RAZBU A DODÁVKU 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ

Z dôvodu nízkej návratnosti týchto euromincí z obehu sa ich razba a dodávky do NBS musia realizovať každý rok. V rokoch 2009 až 2019 bolo vyrazených a dodaných spolu 329,4 mil. ks 1 centových a 221 mil. ks 2 centových euromincí. Jednotková výrobná cena za 1 ks euromince (bez DPH a dopravy) sa od roku 2009 bez výraznej zmeny pohybuje na úrovni nominálnej hodnoty (1 centové euromince), resp. mierne pod jej nominálnou hodnotou (2 centové euromince). Po započítaní DPH a dopravných nákladov sa priemerné ročné náklady na výrobu a dodávky euromincí do NBS pohybujú na úrovni od 530 tis. eur a viac.

⁷ Pomer je vypočítaný z ročných údajov za rok 2019 v SR.

⁸ Miera straty = 1 - množstvo prijatých mincí z obehu / množstvo vydaných mincí do obehu. Údaje za rok 2019.

V roku 2019 bolo vyrobených a do NBS dodaných 32,0 mil. ks 1 centových a 14,45 mil. ks 2 centových euromincí. Náklady na razbu týchto euromincí predstavovali sumu 696 tis. eur. V dôsledku výrazného nárastu čistej emisie 1 a 2 centových euromincí v roku 2019, spôsobenej ukončením bezplatnej akceptácie 1c a 2c mincí na samoobslužných zariadeniach niektorých retailových sietí, bola pre rok 2020 s Mincovňou Kremnica, š.p. uzavretá zmluva na razbu 56 mil. kusov 1 centových a 25 mil. kusov 2 centových euromincí s nákladmi v sume 1,28 mil. eur (vrátane DPH a dopravy).

3.5 NÁKLADY KONVERZIE 1 A 2 CENTOVÝCH EUROMINCÍ U OSTATNÝCH ÚČASTNÍKOV HOTOVOSTNÉHO PEŇAŽNÉHO OBEHU

Nakladanie s drobnými euromincami (t. j. preprava, manipulácia a spracovanie) vytvára náklady aj u ostatných účastníkov hotovostného peňažného obehu (banky, spracovatelia peňazí, obchodníci). Všetky komerčné banky v SR účtujú pomerne vysoké poplatky za výmenu 1 a 2 centových euromincí nad stanovenú hranicu (napr. nad 50 či 100 ks) za euromince, resp. eurobankovky iných nominálnych hodnôt, ako aj za vklad euromincí na účet (okrem vkladu na vlastný účet v niektorých bankách). Poplatková politika bánk má tak priamy dopad na nepriaznivý vývoj používania týchto euromincí v peňažnom obeh. NBS sa stretla aj s názorom, že občan resp. firmy uprednostnia odovzdanie drobných euromincí do zberne druhotných surovín za určitú odplatu pred ich výmenou za eurobankovky, resp. euromince iných nominálnych hodnôt v banke. V Belgicku vyčíslila centrálna banka potenciálne administratívne úspory eliminácie najmenších mincí z obehu na 44 miliónov eur ročne. Po zohľadnení veľkosti populácie Belgicka a Slovenska a rozdielnych cenových hladín tomuto zodpovedá cca 15 mil. eur pre Slovensko.

3.6 DOPAD NAKLADANIA S EUROMINCAMI NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Obmedzenie používania najmenších euromincí v peňažnom obeh by malo okrem výhod vyplývajúcich z úspory nákladov opísaných v predchádzajúcich odsekoch aj priaznivý dopad na životné prostredie. Obmedzenie ich používania zníži počet prepráv peňazí tak v rámci NBS ako aj u ostatných účastníkov peňažného obehu a s tým súvisiace emisie CO₂ a NO_x. Zníženie spotreby fólie tiež obmedzí množstvo ťažko recyklovateľného obalového materiálu, ktorý NBS každoročne produkuje.

V rámci presunov peňazí medzi úschovnými miestami NBS by došlo k zníženiu počtu prepravených mincí približne o 10 – 15 %⁹ oproti súčasnému stavu. Znížil by sa taktiež počet prepráv mincí z Mincovne Kremnica, š.p. Za posledné dva roky (2017 až 2019) sa z Mincovne Kremnica, š.p. do NBS uskutočnilo 45 prepráv nových 1 a 2 centových euromincí pre potreby peňažného obehu, z toho 19 prepráv sa zrealizovalo v roku 2019.¹⁰ Zníženie emisií v doprave a zníženie produkcie odpadu by bolo pozitívnym krokom v napĺňaní cieľov environmentálnej politiky NBS.

⁹ Približne 1/5 tvorí podiel prepravených 1 a 2 centových mincí na všetkých prepravených minciach, no predpokladá, že pokles presunov bude o niečo nižší v dôsledku mierne vyššieho počtu prepráv 5 centových mincí, ktoré čiastočne nahradia tieto euromince.

¹⁰ Dá sa predpokladať, že počet prepráv v roku 2020 sa ešte zvýši.

3.7 NÁVRH RIEŠENIA PROBLEMATIKY 1 A 2 CENTOVÝCH MINCÍ

V nadväznosti na stanovisko NBS k scenárom navrhnutých Komisiou na riešenie problematiky 1 a 2 centových mincí (pozri 1. časť materiálu), navrhuje NBS po konzultácii s príslušnými orgánmi Komisie a ECB zaokrúhľovanie konečnej sumy nákupu tovarov, resp. služieb, tak, aby posledná číslica celkovej sumy platby bola 0, resp. 5 centov, podobne ako to bolo pri zrušení platnosti 10 a 20 halierových mincí v obehú.¹¹ V rámci návrhu zaokrúhľovať výslednú cenu nákupu za tovary a služby pre hotovostné platby existuje aj možnosť zaokrúhľovať výslednú cenu nákupu pri bezhotovostných úhradách, ktorá by mohla byť dobrovoľná ako je tomu napríklad v Belgicku.¹²

Pri zaokrúhľovaní konečnej sumy nákupu prichádzajú do úvahy dva spôsoby zaokrúhľovania, prípadne ich kombinácia:

1. spôsob „na najbližších 5 centov“:¹³

konečná suma nákupu končiaca na hodnotu:	zaokrúhlenie:
1 alebo 2 centy	nadol na „0“
3 alebo 4 centy	nahor na 5 centov
5 centov	zostane 5 centov
6 alebo 7 centov	nadol na 5 centov
8 alebo 9 centov	nahor na „0“

2. spôsob „v prospech zákazníka“:

konečná suma nákupu končiaca na hodnotu:	zaokrúhlenie:
do 4 centov	nadol na „0“
5 centov	zostane 5 centov
od 6 centov do 9 centov	nadol na „5“

Výhodou prvého spôsobu zaokrúhľovania, ku ktorému sa prikláňa aj NBS, je nižší rozdiel medzi pôvodnou sumou nákupu a zaokrúhlenou sumou nákupu, čo môže mať menší dopad na rozdiel medzi reálnou a zaokrúhlenou cenou pre obchodníkov ako aj menšie rozdiely pri výslednej cene nákupu realizovanej v hotovosti alebo bezhotovostne. Druhý spôsob by zase eliminoval prípadné minimálne dopady na výslednú cenu pre spotrebiteľa, ktorá by mohla byť prakticky nulová (časť 4 materiálu).

Prvý spôsob zaokrúhľovania používajú všetky krajiny, ktoré už obmedzili používanie 1 a 2 centových euromincí v obehú, t. j. Fínsko, Belgicko, Holandsko, Írsko a Taliansko.

Skúsenosti z niektorých krajín (napr. Belgicko) ukazujú, že pri dobrovoľnom zaokrúhľovaní mnohí obchodníci nezaokrúhľujú z dôvodu obavy zo straty zákazníkov, čím sa stráca zmysel takýchto pravidiel a opatrení smerujúcich k obmedzeniu používania najmenších

¹¹ Vyhláška NBS č. 459/2003 Z. z. o ukončení platnosti mincí v nominálnej hodnote 10 halierov vzoru 1993 a mincí v nominálnej hodnote 20 halierov vzoru 1993.

¹² Z pohľadu spoločenských nákladov nie je zaokrúhľovanie konečnej ceny nákupu za tovary a služby pri bezhotovostných platbách ekonomicky opodstatnené.

¹³ Symetrické zaokrúhľovanie.

euromincí. Na základe týchto skúseností sa ako preferovaná alternatíva v Slovenskej republike javí záväzné zaokrúhľovanie pre všetky subjekty.

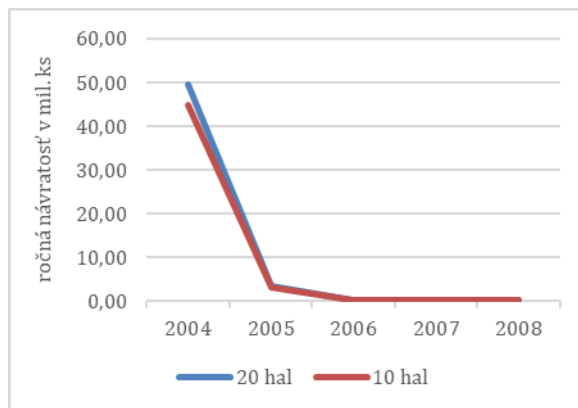
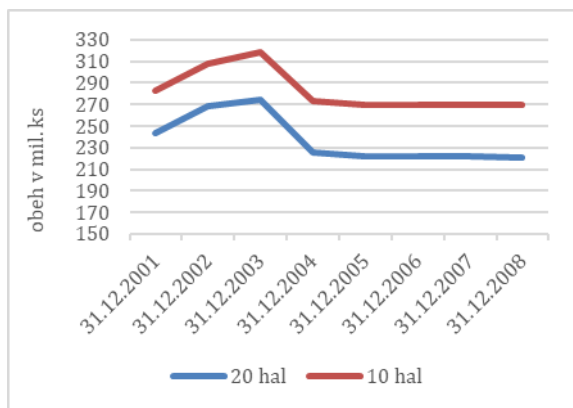
Rozdiel medzi predkladaným návrhom a zrušením platnosti 10 a 20 halierových mincí v obeh¹⁴ je v tom, že 1 a 2 centové euromince zostanú zákonným platidlom aj po zavedení zaokrúhľovania. Obchodníci, resp. poskytovatelia služieb by ich museli prijímať, nemuseli by ich však mať k dispozícii na vydávanie, pretože v konečnej sume tovaru, resp. služby by euromince týchto nominálnych hodnôt nefigurovali, čo by malo za následok ich postupné stiahnutie z obeh¹⁴ a zastavenie ich razby.

Box: zrušenie používania 10 a 20 halierových mincí na Slovensku

Obdobná problematika bola riešená, keď množstvo slovenských mincí v obeh¹⁴ vzrástlo od konca prvého roku samostatnej slovenskej meny zo 152,6 mil. kusov až na viac ako jednu miliardu kusov ku koncu roka 2003, z toho 10h a 20 halierové mince z 20,5 mil. kusov až na 592,6 mil. kusov (28 násobne). Z hľadiska množstva tvorili tieto dve mince ku koncu roka 2003 viac ako polovicu emisie mincí (55,3 %), kým ich podiel na celkovej hodnote bol iba 5,7 %.

Pomer medzi množstvom 10 a 20 halierových mincí vydaných do obeh¹⁴ a ich množstvom prijatým z obeh¹⁴ sa dlhodobo pohyboval na úrovni 2:1, pričom pri ostatných korunových minciach (1 Sk - 10 Sk) dosahoval hodnotu 1,1 : 1. Miera straty 10 a 20 halierových mincí sa pohybovala nad 50 % (57,5 % pre 10 hal. mince a 53,1 % pre 20 hal. mince).

Nasledovné grafy zobrazujú vývoj emisie a návratnosti 10 a 20 halierových mincí do roku 2008. Za roky 2004 až 2008 sa z obeh¹⁴ vrátilo iba 53,4 mil. ks 20 halierových (19 %) a 48,5 mil. ks 10 halierových mincí (15 %), čo len potvrdilo ich nízku návratnosť z peňažného obeh¹⁴. Ku koncu prekluzívneho obdobia (31.12.2008) zostalo v obeh¹⁴ 221,2 mil. ks 20 halierových a 269,5 mil. ks 10 halierových mincí.

Proces ukončenia platnosti 10 a 20 halierových mincí začala NBS informačnou kampaňou v médiách už v auguste 2001, nasledovanou stretnutiami so zástupcami bánk, obchodných sietí, profesijných zväzov a združení a predajcov pohonných hmôt. Platnosť halierových mincí ako zákonného platidla bola ukončená 31. 12. 2003 na základe vyhlášky NBS č. 459/2003 Z. z., ktorá upravovala prekluzívnu lehotu, počas ktorej NBS a banky vymieňali halierové mince v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2004, resp. NBS až do 31. 12. 2008. Výmena halierových mincí

¹⁴ Pre informáciu uvádzame, že za celé obdobie preklúzie (za 5 rokov) sa z obeh¹⁴ vrátilo 15 % 10 halierových a 19 % 20 halierových mincí z celkového ich množstva v obeh¹⁴ k 31.12.2003 .

bola možná v hotovosti alebo vkladom na účet; v hotovosti sa vymieňali halierové mince, ak úhrnná suma nominálnych hodnôt bola deliteľná číslom 50 bezo zvyšku. Pri vklade mincí na účet sa úhrnná suma nominálnych hodnôt pripísala na účet v plnej výške.

Problematika zaokrúhľovania bola upravená novelou zákona NR SR č. 18/1996 Z. z. o cenách, kde sa do § 3(4) doplnilo ustanovenie, podľa ktorého cena, ktorá sa platila v hotovosti a ktorú nebolo možné bez zvyšku rozčleniť na nominálnu hodnotu platných bankoviek a mincí, sa zaokrúhľovala tak, aby túto cenu bolo možné zaplatiť platnými bankovkami a mincami. Celkový zvyšok nezaokrúhlenej ceny platby, ktorý bol nižší ako 25 halierov, sa zaokrúhľoval nadol a celkový zvyšok platby, ktorý sa rovnal 25 halierom alebo bol vyšší, sa zaokrúhľoval nahor. Zaokrúhľovala sa až celková cena nákupu, teda nie jednotlivé položky a uplatňovalo sa len pre platbu v hotovosti.

4. DOPADY NA SPOTREBITEĽOV

Zaokrúhľovanie len výsledného nákupu ovplyvní jednotkové ceny tovarov a služieb zanedbateľne. Analýza mikroúdajov o cenách ukazuje, že najmä v skupinách potraviny a alkohol je výrazná časť cien tzv. „baťovských“, t.j. končiacich na 9 centov; v iných kategóriách produktov sú takéto ceny už pomerne zriedkavé. Zaokrúhľovanie na najbližších 5 centov by pri nákupe potravín, najmä malého počtu položiek, mohlo byť v neprospech spotrebiteľa, keďže až 45% cien potravín končí na 9 alebo 4 centy. Pri nákupe s väčším množstvom položiek je výsledný rozdiel zo zaokrúhľovania už náhodný a v priemere viacerých nákupov sa bude blížiť k nule.

Analytici NBS simulovali dopady na spotrebiteľov s využitím distribúcie cien podľa ŠÚSR a distribúcie počtu položiek v nákupe podľa údajov z maloobchodu¹⁵. Simulácie ukazujú, že dopad na domácnosť v závislosti od jej typu je medzi 0 až 2 centami mesačne, pričom domácnosti by mohli upraviť svoje nákupné správanie tak, aby sa tento dopad ešte znížili. Domácnosti, ktoré nakupujú menej často a majú viac položiek v nákupe, by mali nulový dopad na svoj rozpočet. Domácnosti nakupujúce najčastejšie a s menším počtom položiek v nákupe by mohli stratiť necelé 2 centy mesačne.

5. PRÍNOSY NÁVRHU ZAOKRÚHĽOVAŤ

Zastavením razby 1 a 2 centových euromincí by NBS na výrobu a dodávku týchto mincí potrebných pre hotovostný peňažný obeh v roku 2020 ušetrila pri súčasne platných výrobných cenách euromincí 1,28 mil. EUR. Pre objektivnosť treba poznamenať, že zavedenie zaokrúhľovania môže mať za následok mierne (dočasné) zvýšenie emisie 5 centových mincí na úkor 1 a 2 centových mincí. Nárast emisie 5 centových mincí by však bol omnoho nižší v porovnaní s poklesom emisie 1 a 2 centov, čo sa dá ilustrovať na údajoch napr. írskej

¹⁵ Analytický komentár analytikov Úseku pre menu, štatistiku a výskum NBS č 64, 29. januára 2019; https://www.nbs.sk/img/Documents/komentare/AnalytickeKomentare/2019/AK64_Zaobideme_za_bez_1-a-2-centovych_minci.pdf

centrálnej banky, ktorá zaviedla zaokrúhľovanie v októbri 2015.¹⁶ Hodnota čistej ročnej emisie euromincí by sa výraznejšie nezmenila.

Ďalšou úsporou by boli nižšie náklady na spracovanie týchto mincí v NBS, bankách, spracovateľských spoločnostiach, u obchodníkov a ostatných účastníkov hotovostného peňažného obehu. Úspora nákladov u bánk, CIT a ostatných účastníkov peňažného obehu by mohla dosiahnuť približne 15-20 % z celkových nákladov na spracovanie a manipuláciu euromincí. Treba však poznamenať, že zmluvy uzatvorené medzi bankami a CIT spoločnosťami na prepravu a spracovanie hotovosti môžu byť uzatvorené na paušálnu sumu, preto je kvantifikácia dopadov na úsporu u ostatných účastníkov peňažného obehu iba odhadovaná. V prípade paušálnych zmlúv by sa úspory mali prejavovať v rámci nového uzatvárania zmlúv.

Vzhľadom na navrhované zaokrúhľovanie iba výslednej ceny nákupu by toto opatrenie nemalo mať vplyv na nárast cien resp. inflácie. Simulácie rozdielov skutočnej a zaokrúhlenej ceny na domácnosti ukazujú na zanedbateľné dopady. Skúsenosti so zrušením 10 a 20 halierových mincí potvrdzujú, že nedošlo k nárastu cien tovarov alebo služieb.

Obmedzením používania 1 a 2 centových euromincí v hotovostnom peňažnom obehú v súvislosti so zavedením pravidiel zaokrúhľovania prinesie racionalizáciu peňažného obehu nielen pre NBS, ale aj pre ostatných účastníkov hotovostného peňažného obehu, t. j. pre banky, spracovateľov peňazí podnikateľské subjekty a verejnosť, a to – okrem už spomenutých oblastí – aj zrýchlením hotovostných platieb.

6. ZÁVER

Z analýzy emisie, nákladov razby, manipulácie a konverzie 1 a 2 centových euromincí uvedenej v časti 3 dokumentu vyplýva, že tieto mince už plnohodnotne neplnia funkciu obeživa (vysoká miera straty v obehú) a zároveň náklady na ich výrobu a manipuláciu prevyšujú ich uplatnenie v peňažnom cykle. Zaokrúhľovanie má navyše stabilne vysokú podporu slovenskej verejnosti podľa prieskumov vykonávaných Komisiou (Eurobarometer) ako aj podnikov, a preto by bolo jeho zavedenie celospoločenským konsenzom.

Skúsenosti z krajín, ktoré už zaokrúhľovanie konečnej ceny nákupu na najbližší 5 cent zaviedli, potvrdzujú, že zavedením zaokrúhľovania výrazne poklesla razba 1 a 2 centových mincí a znížili sa náklady manipulácie s mincami pre všetkých účastníkov peňažného obehu. Uvedený proces podľa dostupných informácií nebol sprevádzaný nárastom cenovej hladiny tovarov a služieb.

Návrh zaokrúhľovania finálnej hodnoty nákupu na 0 alebo 5 centov je aj súčasťou Programového vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. V časti Finančný trh vyhlásenie hovorí, že vláda zavedie „možnosť zaokrúhľovania hodnoty nákupov tak, aby významne obmedzila obeh 1 a 2 centových mincí, s cieľom znížiť náklady firiem a komerčných bánk.

Vzhľadom na skutočnosť, že uvedenie zaokrúhľovania na najbližší 5 cent by malo za následok zmeny v Zákone o cenách¹⁷, ktorý je v gescii Ministerstva financií Slovenskej republiky („MF SR“), navrhujeme osloviť MF SR s požiadavkou o iniciovanie procesu zaokrúhľovania konečnej ceny nákupu na najbližší 5 cent.

¹⁶ Zaokrúhľovanie bolo v Írsku uvedené s celoštátnou pôsobnosťou od 28.10.2015. V roku 2014 bola čistá ročná emisia 1 a 2 centu v Írsku 76,6 mil. resp. 22,2 mil. kusov, v roku 2016 -54,1 mil. resp. -98,5 mil. kusov. V roku 2014 bola čistá ročná emisia 5 centovej mince 25,5 mil. kusov, v roku 2015 dosiahla hodnotu 32,1 mil. ks a v roku 2016 bola záporná 0,5 mil. ks.

¹⁷ Napríklad §3(4) Zákona č. 18/1996 Z. z. o cenách v platnom znení.

Obmedzenie používania najmenších euromincí v peňažnom obehu by malo okrem výhod vyplývajúcich z úspory nákladov opísaných v predchádzajúcich odsekoch aj priaznivý dopad na životné prostredie. Zníženie emisií v doprave a zníženie produkcie odpadu by bolo pozitívnym krokom v napĺňaní cieľov environmentálnej politiky NBS.